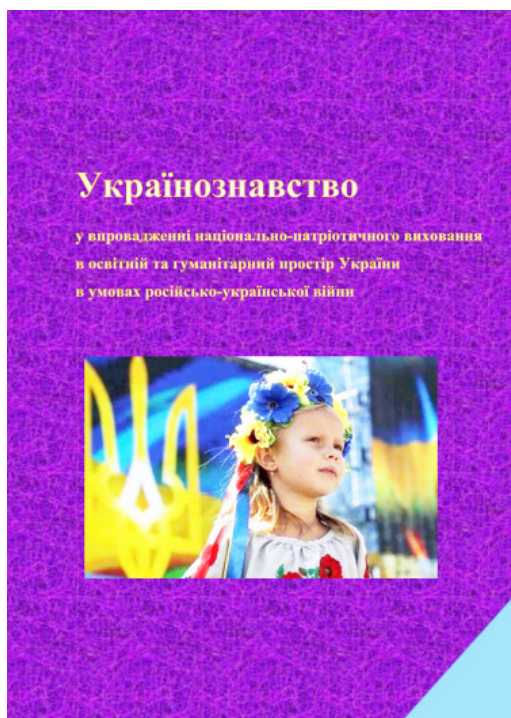

АКТУАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНОЗНАВЧИХ СТУДІЙ ПІД ЧАС АГРЕСІЇ РАШИСТІВ

(Рецензія на колективну монографію «Українознавство у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір України в умовах російсько-української війни».

Київ, 2024. 262 с.)

У грудні 2024 р. опубліковано важливе наукове дослідження «Українознавство у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір України в умовах російсько-української війни». Воно стало підсумком комплексних міждисциплінарних студій наукового колективу вчених-українознавців у складі: Юрія Фігурного (керівника авторського колективу, упорядника і наукового редактора), кандидата історичних наук, старшого дослідника, старшого наукового співробітника відділу етнології та історії України Науково-дослідного інституту

українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка); Наталії Безсмертної, молодшого наукового співробітника відділу української філології та освітніх технологій НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка; Галини Лозко, доктора філософських наук, професора, старшого наукового співробітника відділу етнології та історії України НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка; Любові Отрошко, молодшого наукового співробітника відділу етнології та історії України НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка; Ольги Шакурової, кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника відділу етнології та історії України НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка; Юліани Шинкарик, молодшого наукового співробітника відділу української філології та освітніх технологій НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка.

Варто зазначити, що у 2023–2024 рр. творчий колектив співробітників Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України, а з 01.05.2024 р. – НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка під керівництвом О. Шакурової виконував прикладне теоретичне наукове дослідження «Українознавство у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір

України в умовах війни» (№ державної реєстрації 0123U100536, № реєстрації Київського національного університету імені Тараса Шевченка 24БП079-06) й успішно завершив наукову розробку 31 грудня 2024 р. Підставою для виконання цієї актуальної науково-дослідної роботи (далі – НДР) є накази Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України), а саме: наказ № 1172 від 26 грудня 2022 року «Про затвердження переліку проектів прикладних досліджень з розроблення наукових засад державної політики у сферах освіти і науки, інноваційної діяльності у зазначених сферах, виконавцями яких є наукові установи, що належать до сфери управління МОН України, які пройшли конкурсний відбір та фінансування яких розпочнеться з 01 січня 2023 року за рахунок коштів Державного бюджету України» та наказ МОН України № 116 від 07.02.2023 року «Про формування тематичних планів робіт та розробок закладів вищої освіти та наукових установ на 2023 рік». НДР виконувалася вперше та відповідала пріоритетним напрямкам розвитку науки в Україні, визначеним Законом України № 2623-III від 11.07.2001 р. та Постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 17.09.2011 р., щодо дослідження проблем розвитку особистості, суспільства, демографії та соціально-економічної політики, які мають сприяти сталому поступу громадянського суспільства й Української держави (с. 5).

У колективній монографії, яка стала своєрідним підсумком дворічної дослідницької роботи, проаналізовано важливу роль українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання української молоді в освітній та гуманітарний простір України в умовах

повномасштабної російсько-української війни. У ній показано, що з часу відновлення Української держави у 1991 р. гостро постало питання реформування освітнього простору України й остаточної ліквідації радянських рудиментів у навчальному процесі. Вченими-українознавцями встановлено, що майже чвертьстолітня бездіяльність тогочасної влади і активні антиукраїнські й антидержавницькі дії як adeptів радянського способу життя, так і прихильників Росії посприяли впровадженню ними в український гуманітарний простір засадничих ідей, догматів і постулатів геополітичної доктрини – «руського мира» і неоімперської ксенофобської ідеології – «рашизму», які згодом призвели до так званої «русской весны» 2014 р. Автори зазначають, що збройна й інформаційна агресія Російської Федерації на початку 2014 р., підсилена антиукраїнською діяльністю прибічників «руського мира», поставила під питання саме існування української державності та української нації, але завдяки Всеукраїнському патріотичному здвигу, у тому числі й державницькій позиції українських гуманітаріїв, зокрема педагогів, викладачів і науковців, ворог був зупинений. Науковцями з'ясовано, що для остаточного реформування освітнього простору України й розбудови української національної освіти надзвичайно важливим є поєднання зусиль української влади та громадянського суспільства. Дослідниками обґрунтовано, що українознавство має стати важливим елементом національно-патріотичного виховання української молоді, а в умовах повномасштабної російсько-української війни воно набуває вагомого державницького значення. Вченими-українознавцями

доведено, що для остаточної перемоги над російським агресором, окрім військових, геополітичних, дипломатичних, політичних, економічних, фінансових і етнокультурних чинників, треба обов'язково задіяти також гуманітарний фактор, і саме українознавство як навчальна дисципліна, інтегративна наука та ідеологія держави має і, врешті-решт, стане тим міцним осердям, навколо якого об'єднуються громадяни України в загартовану й згуртовану українську громадянську (політичну) націю (с. 5–6).

У колективній монографії, підготовленій за результатами НДР, розглянуто цілий комплекс питань, прямо й опосередковано пов'язаних з вагомою роллю українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір України в умовах російсько-української війни. Зокрема, осмислено основні концепти та складові методологічного інструментарію українознавства; розкрито роль українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання у науковий та освітній гуманітарний простір України в сучасних умовах; висвітлено досвід історії створення й діяльності Української Повстанської Армії для посилення національно-патріотичного виховання громадян України під час російсько-української війни; виявлено, що під час повномасштабної російської агресії використання досвіду Української Повстанської Армії для посилення національно-патріотичного виховання громадян України допомагає консолідації українців та пришвидшує перемогу над ворогом; з'ясовано правову основу та історіографію проблеми національно-патріотичного виховання в українській

діаспорі; охарактеризовано базові філософсько-теоретичні засади інституалізації українознавства як науки та навчальної дисципліни під час російсько-української війни; проаналізовано створення, становлення та функціонування Науково-дослідного інституту українознавства як важливого чинника українського державотворення, націєтворення та етнокультуротворення; висвітлено досвід Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського у формуванні національно-патріотичної мистецької еліти України; простежено використання музейної справи задля актуалізації національно-патріотичного виховання в Україні в умовах неоголошеної російсько-української війни; проаналізовано вагоме місце першого в Україні скансену – Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір України під час війни (с. 6–7).

У монографії наголошено, що Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини став одним із дієвих чинників, який допомагає Україні та українцям зберігати й розвивати етнічну і національну ідентичність та залишатися неповторними у безмежному глобалізаційному океані сучасного світу третього тисячоліття. У свою чергу співробітники скансену власною системною працею посилюють національно-патріотичне виховання та сприяють українському етнотворенню, державотворенню, націєтворенню та етнокультуротворенню. Також працівники Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» в умовах

повномасштабної російсько-української війни активно долучилися до спротиву російським окупантам і своєю комплексною діяльністю сприяють посиленню національно-патріотичного виховання громадян України та консолідації українців для перемоги над російськими загарбниками (с. 215).

Колективна монографія «Українознавство у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір України в умовах російсько-української війни» є оригінальною науковою працею, що містить нові знання та стане вагомим аргументом у протистоянні рашизму й рашистам.

Загалом рецензована наукова робота

є певним кроком на шляху осмислення вагової ролі українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний простір України в умовах війни і буде корисною викладачам, студентам, аспірантам, науковцям, українознавцям та усім, хто цікавиться питаннями сучасного розвитку України.

Віктор ТКАЧЕНКО

orcid.org/0000-0001-6741-3430

доктор історичних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник

Національного історико-
етнографічного заповідника
«Переяслав»